

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کارآفرینی، استارت‌آپ و نقش آن

در اشتغال طلاب

نشست هشتم

۲۵ بهمن ۱۳۹۹

سرشناسه: مرکز مطالعات راهبردی حوزه و روحانیت
عنوان: کارآفرینی، استارت‌آپ و نقش آن در اشتغال طلاب
مشخصات ظاهری: ۱ جلد
یادداشت: کتابنامه
موضوع: کارآفرینی، استارت‌آپ و نقش آن در اشتغال طلاب

کارآفرینی، استارت‌آپ و نقش آن در اشتغال طلاب
(نشت هشتم)

مؤلف: مرکز مطالعات راهبردی حوزه و روحانیت
ناشر: مرکز مطالعات راهبردی حوزه و روحانیت
صفحه‌آرا: رحمان خضریلو

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است
مراکز پخش: قم، خ دانش، مدرسه صدوقی فاز ۷، طبقه سوم
مرکز مطالعات راهبردی حوزه و روحانیت

خلاصه مدیریتی

✓ یکی از عرصه‌های برجسته و کارآمد جهت تأمین معیشت طلاب، ورود در بسترهای کارآفرینی و استارت‌آپ است.

✓ برخی معتقدند مردم در شرایط موجود اقتصادی حاضر نمی‌شوند برای خدمات و استارت‌آپ‌های طلبگی هزینه‌ای را پردازند؛ اما بدون تردید این باور غلط است. اگر حوزه و طلبه درد و دغدغه مردم را به‌خوبی شناسایی کند و پاسخ دقیق و مطلوبی ارائه کند، بدون تردید مردم نیز استقبال کرده و هزینه‌های آن را تأمین خواهند کرد.

✓ یکی از آسیب‌های جدی روحانیت در سال‌های اخیر، فاصله گرفتن از رسالت‌های اصلی آن می‌باشد. حاکمیت به نام روحانیت شکل گرفته، اما روحانیت حضور فعال و پرشوری در اداره آن ندارد. بیشتر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مهم مانند سازمان برنامه و بودجه توسط حوزویان اداره نمی‌شود و مدیریت آن بر پایه مدل‌ها و اندیشه‌های غربی صورت می‌گیرد.

✓ رسالت اصلی حوزه و روحانیت هدایت مردم و جامعه است. سه راهبرد اساسی برای ایفای

درست نقش هدایت‌گری برای طلبه ضروری است:

۱- ارتباط قوی با اقشار مختلف مردم؛

۲- تولید علوم دینی بر مبنای اجتهاد جواهری؛

۳- ساده‌سازی علوم تولیدشده جهت تزریق به جامعه. متأسفانه در وضعیت کنونی حوزه در امر اول و سوم عملکرد مطلوبی نداشته است.

✓ نمونه‌های موفق متعددی در عرصه ایجاد و توسعه کارآفرینی توسط طلاب رقم خورده است. از جمله این فعالیت‌های موفق می‌توان مجموعه مدرس و سامانه حوزه مجازی را نام برد. این دو فعالیت علاوه بر اثرگذاری و جذب مخاطبین، افراد زیادی را مشغول به کار کرده و درآمدهای خوبی را برای ایشان ایجاد کرده است.

✓ یکی از راهکارهای مؤثر جهت تأمین معاش طلاب، آموزش چگونه خرج کردن و آموزش چگونه کسب کردن برای طلاب و خانواده‌های ایشان است. بسیاری از طلاب و خانواده‌های ایشان نمی‌دانند که چه ظرفیت‌هایی در منزلشان برای کسب درآمد وجود دارد. همچنین یکی از ضروریات

یادگیری مهارت‌های چگونه خرج کردن است. متأسفانه در مواقع زیادی طلاب با بدهکاری‌های سنگین مواجه می‌شوند و این ناشی از ناآگاهی درباره چگونه خرج کردن در محیط زندگی است.

✓ یکی از راهکارهای مؤثر جهت ایجاد انگیزه و کسب تجربه در عرصه کارآفرینی طلاب، مرور خاطرات عالمان و روحانیونی است که در این عرصه به توفیقاتی دست پیدا کرده‌اند. در سیره عالمان شیعی در گذشته و نیز در زمان حاضر، موارد بسیاری از خوداشتغالی و کارآفرینی مشاهده می‌شود که بامطالعه آن می‌توان تجربیات بسیاری را کسب کرد و چراغ راه آینده را روشن نمود.

فهرست

- خلاصه مدیریتی..... ۵
- ۱- مقدمه..... ۱۵
- ۲- آسیب‌های حوزه علمیه در عرصه کارآفرینی و استارت‌آپ..... ۱۷
- ۳- گزارش نمونه‌های موفق کارآفرینی توسط طلاب..... ۲۳
- ۳-۱- فعالیت مدرس..... ۲۳
- ۳-۲- سامانه حوزه مجازی..... ۲۳
- ۴- گزارش فعالیت‌های انجام‌شده در حوزه کارآفرینی طلاب..... ۲۵
- ۵- راهکارهای ایجاد و ارتقاء فرهنگ کارآفرینی و استارت‌آپ..... ۲۹
- ۶- خاطرات موفق روحانیون و علماء در ایجاد کارآفرینی.. ۳۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روحانیت شیعه در تاریخ پرفراز و فرود خود از ابتدای غیبت خورشید ولایت، حجت بن الحسن امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) تاکنون، کارنامه درخشانی در ایفای رسالت الهی خویش بر جای گذاشته و توانسته به خوبی از مکتب اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) پاسداری نماید.

با پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران و تبدیل جهان دوقطبی آن روز به تقابل دوگانه «اسلام و استکبار» در جهان معاصر، حوزه‌های مقدس علمیه و روحانیت شیعه وارد مرحله جدیدی از حیات خود شد. تبیین و ترویج و اقامه دین به‌عنوان رسالت اصلی این نهاد مقدس ابعاد جدیدی و همچون جامعه پردازی، نظام سازی اسلامی و ساخت تمدن نوین اسلامی پیدا کرد و نقش و کارکرد آن بسیار گسترش یافته و متحول شد.

پیشرفت‌های علمی چشم‌گیر، به وجود آمدن فناوری‌های اعجاب‌آور همچون فناوری‌های فضای مجازی و تحولات سریع و گسترده در عرصه‌های مختلف زندگی از یک‌سو و مقابله با تمدن سرمایه سالار و استکباری و سبک زندگی غرب و دفاع در مقابل هجوم مدرنیته به تمام

تاروپود زندگی جوامع اسلامی از دیگر سو، وظایف روحانیت را در پاسخگویی به نیازهای جامعه و نظام از پایگاه دین و انجام رسالت خود سنگین‌تر و گسترده‌تر کرده است.

حوزه‌های علمیه و روحانیت شیعه باید همواره بافراسی در هر زمان در راستای رسالت تاریخی خود و منطبق با اقتضائات زمانه نقش و وظایف خود را دریابد و با آینده‌نگری همواره چند قدم جلوتر از حوادث حرکت کند. معمار بزرگ انقلاب حضرت امام خمینی (سلام‌الله‌علیه) در منشور روحانیت به این نکته تصریح کرده و می‌فرماید:

حوزه‌ها و روحانیت باید نبض تفکر و نیاز آینده جامعه را همیشه در دست خود داشته باشند و همواره چند قدم جلوتر از حوادث، مہیای عکس‌العمل مناسب باشند. چه بسا شیوه‌های رایج اداره امور مردم در سال‌های آینده تغییر کند و جوامع بشری برای حل مشکلات خود به مسائل جدید اسلام نیاز پیدا کند. علمای بزرگوار اسلام از هم‌اکنون باید برای این موضوع فکری کنند.

در پاسخ به این مأموریت، معاونت برنامه‌ریزی مرکز خدمات حوزه‌های علمیه و مرکز مطالعات راهبردی حوزه و روحانیت در سال ۱۳۹۹ در یک کار مشترک، موفق به برگزاری سلسله جلسات نشست‌های راهبردی معیشت و اشتغال شدند. به

جهت اهمیت حضور نخبگان، مدعوین این نشست‌ها در یک کار مطالعاتی فشرده، توسط اداره کل جامعه نخبگانی مرکز خدمات حوزه و دفتر امور نخبگان و استعدادهای برتر شناسایی شدند و در یک حرکت نو، چهار مرکز حوزوی، در راستای مأموریت‌های کلان خود، به همکاری پرداختند که امیدواریم جنس این حرکات ادامه یابد.

هفتمین جلسه از این نشست‌ها با حضور جمعی از فرهیختگان و اساتید حوزه حول موضوع «کارآفرینی، استارت‌آپ و نقش آن در اشتغال طلاب» برگزار گردیده است.

حاضران در این نشست حجج‌اسلام آقایان: دکتر اخوان، سید محمد کاظم رجایی، محمد قطبی، سید محمد حسینی‌نژاد، احسان علائیان و مجتبی رستمی‌کیا بودند. در این نشست ابتدا به آسیب‌های حوزه علمیه در عرصه کارآفرینی و استارت‌آپ اشاره شد، و گزارشاتی نیز ارائه گردید، از آن جمله، گزارش نمونه‌های موفق کارآفرینی توسط طلاب، و گزارش فعالیت‌های انجام‌شده در حوزه کارآفرینی طلاب بود. در ادامه به راهکارهای ایجاد و ارتقاء فرهنگ کارآفرینی و استارت‌آپ پرداخته شد و خاطرات موفق روحانیون در ایجاد کارآفرینی نیز مرور شد. در انتها این نشست

گزارش راهبردی نیز نگاشته شده است. که گزارش
تحلیلی و راهبردی آن تقدیم می‌گردد.

معاونت برنامه‌ریزی و ارزیابی مرکز خدمات
حوزه‌های علمیه / مرکز مطالعات راهبردی حوزه و
روحانیت

معیشت طلاب یکی از مباحث بسیار مهم بخصوص در سال‌های اخیر می‌باشد. راهکارهای متعددی در این زمینه وجود دارد تا بحران معیشت طلاب تبدیل به فرصت شود. یکی از راهکارهای تأمین معیشت طلاب، ورود در عرصه تولید محصولات مذهبی و ارائه خدمات دینی است. پرسشی مطرح است که آیا شرعاً، عرفاً و اخلاقاً این کار پسندیده است؟ پاسخ آن بسیار ساده است. در حال حاضر بخشی از ظرفیت‌های مذهبی جامعه از این‌روش استفاده می‌کنند و مردم نیز استقبال خوبی را نشان داده‌اند. به‌عنوان نمونه هزینه‌های تولید مُهر، جانماز و تسبیح را دولت نمی‌پردازد، بلکه از طریق منابع مالی مردم تأمین می‌شود. کتاب قرآن کریم نیز به همین شکل است. هرچند که قرآن فراتر از این است که به‌عنوان محصول از آن یاد شود. در حوزه خدمات مذهبی، زیارت یکی از خدماتی است که هزینه آن را مردم متقبل می‌شوند. نه تنها منع شرعی و عرفی ندارد؛ بلکه جامعه استقبال نیز می‌کند.

هم‌اکنون خانواده‌های بسیاری هستند که حاضرند هزینه‌هایی را متعهد شوند تا مؤسسه‌ای به‌صورت تضمینی آموزش مسائل عقیدتی و دینی

برای فرزندان‌شان را متقبل شود. چه اشکالی دارد در کنار هزینه‌هایی که برای آموزش هنر، ورزش و... می‌شود، برای آموزش‌های دینی و مذهبی نیز هزینه بشود؟!

کتاب، محصولی است که یافته دانشی دانشمند را بر روی کاغذ به مخاطب می‌رساند. در واقع رسانه‌ای است که در قالب محصول تکثیر شده است. یکی دیگر از محصولاتی که امروزه مطرح می‌شود، فیلم، اپلیکیشن، انیمیشن، اسباب‌بازی و... است. چه ایرادی دارد حوزه از این ظرفیت‌ها جهت انتقال پیام دین استفاده نموده و مردم نیز در قبال این محصولات، هزینه و تأمین مالی آن را قبول نمایند.

اگر یک مرحله پیش برویم بسیاری از نیازهای فکری و علمی که در مجامع علمی و تخصصی وجود دارد را می‌توان از همین طریق تأمین نمود. به‌عنوان نمونه بسیاری از اندیشمندان به‌صورت خودجوش کتابی را جهت پر کردن خلأ علمی می‌نویسند و سپس از طریق فروش آن هزینه‌های خود را تأمین می‌کند. حتی به همان واسطه زمینه مالی تأمین مخارج کتاب بعدی خود را نیز فراهم می‌کند. در واقع این همان قالب استارت‌آپ است که در سیره علماء گذشته نیز وجود داشته است.

۲- آسیب‌های حوزه علمیه در عرصه

کارآفرینی و استارت‌آپ

۱- یکی از آسیب‌های جدی که هویت حوزه را تهدید می‌کند، این است که در طول چهل سال انقلاب او را از قرارگاه اصلی خود دور کرده‌اند. نهایت دغدغه طلبه را تبلیغ در فلان روستای دوردست تعریف کرده‌اند. گلوگاه‌های اصلی مانند سازمان برنامه‌بودجه، وزارت فرهنگ و ارشاد، سازمان ارتباطات و... را رها کرده و به امورات پایین‌تر مشغول شده است. انسان‌ها در دام سیاست‌گذاری‌های غلط فعلی غرق می‌شوند، آنگاه حوزه می‌گوید اگر توانستیم یک نفر را نجات خواهیم داد. خزانه‌داری آمریکا برای بیت‌المال ما برنامه‌ریزی می‌کند، سپس ما در فکر این هستیم که غریقی را نجات‌بخشیم. طلبه در موضع رسالتی مهم قرار دارد. از این روی باید گلوگاه‌های اصلی را دریابد. به‌عنوان نمونه سازمان برنامه‌بودجه ریزی یکی از گلوگاه‌ها است. چرا طلبه نباید با آن آشنا باشد؟ آیا کار طلبگی این است که ۳۰ سال فقه و اصول بخواند و در نهایت خود را برای تبلیغ در یک روستا آماده کند؟ قطعاً اصول و فقه جواهری لازم است. اما آیا با این شیوه می‌شود جامعه را اداره کرد؟

اگر حوزه می‌خواهد حاکمیت دین را مطرح کند، بایستی در قرارگاه رسالت مستقر شود. آیا با دانش‌های غربی می‌توان حاکمیت دین را مستقر ساخت؟ نظام سرمایه‌داری تفکر جامعه را تغییر می‌دهد، حرص و ولع را گسترش می‌دهد، سپس حوزه می‌خواهد با یک تبلیغ مختصر چالش‌های بزرگ را حل نماید. مقام معظم رهبری سیاست‌های کلان را می‌نویسند اما کجا هستند کسانی که این سیاست‌ها را عملیاتی کنند؟ حوزه بایستی دغدغه خود را رسالت‌های اصلی و کلان جامعه و حکومت دینی قرار دهد. در حال حاضر در میادین گوناگون نظام اسلامی مبانی غربی و سکولار حاکم است. چرا طلبه رسالت خود را تلاش برای تحقق این رسالت‌ها قرار نمی‌دهد؟ چرا حوزه خود را در حاشیه حاکمیت اسلامی تعریف کرده است؟ اگر امام معصوم حاضر می‌بود حوزه چگونه سربازی می‌کرد؟ اکنون نیز باید بازوی ولایت فقیه باشد. در بسیاری از موارد به حوزه ابلاغ می‌شود که برای فلان مقوله طرح خود را ارائه دهید؛ اما بازه زمانی مناسبی را به او نمی‌دهند. طبیعی است در ساختاری که بر مبنای نظامات غربی طراحی شده است، با طرح‌های ضعیف نمی‌توان مسیر ریل‌گذاری آن را تغییر داد.

۲- فلسفه وجودی روحانیت از دو منظر قابل بررسی است. یک بخش ثبوتی است و بخش دیگر آن اثباتی می‌باشد. در بخش ثبوتی گاهی ساختارهای حوزه به صورت آرمانی اداره می‌شود و چالش جدی آن را تهدید می‌کند، در این صورت نیازی به گفتگو در این زمینه نیست. اما در شرایط کنونی، وضعیت حوزه، آرمانی توصیف نمی‌شود. بنابراین نیازمند نظام آماري دقیقی از وضعیت فعلی هستیم. از این رو یکی از راهکارهای مهم این است که آمارهای دقیقی جهت برگزاری نشست‌ها و گفتگوها ارائه شود تا بتوان به نقشه‌های جامع و عملیاتی دست پیدا کرد. اگر به لحاظ ثبوتی توصیف درستی از وضعیت موجود ارائه گردد، به لحاظ اثباتی به راهکارهای عملیاتی و کاربردی دست پیدا خواهیم کرد. شایسته است در مقام ثبوت بررسی شود که آیا گره زدن زندگی طلبه به شهریه صحیح است یا خیر؟ اگر صحیح نیست آیا می‌توان اقداماتی را صورت داد که همه زندگی طلبه به شهریه گره نخورد؟ مبتنی بر منابع اسلامی کار به‌عنوان یک ارزش تکوینی و تشریحی مطرح می‌شود. کار، گاهی تلاش علمی است و گاهی نیز ورود در عرصه‌های حاکمیتی است که از حوزه انتظار می‌رود آن‌ها را تأمین نماید. و گاهی نیز تولید محصولاتی است که می‌تواند در قالب

کسب و کارهای سالم، نیازهای جامعه را تأمین نماید.

۳- حضور طلبه در فعالیتهای معیشتی همچون اسنپ، فروش دلار، بورس و... به هیچ عنوان شایسته نیست. بنابراین ضروری است هم در سطح کلان و هم در سطح خرد، تدبیری برای معیشت او چیده شود. در سطح کلان بایستی مسئولان پیگیر تأمین معیشت طلاب باشند. اما از سویی در شرایط کنونی طلبه با شرایط سخت معیشتی روبه‌روست. باید برنامه‌ریزی صورت گیرد که چه کارهایی به طلبه جهت تأمین معاش پیشنهاد شود؟ حوزه او را به سمت چه مشاغلی هدایت کند؟ اینکه طلبه به سمت مشاغلی همچون اسنپ، فروش توت خشک و... راهنمایی گردد، مناسب جایگاه او نیست. طلبه باید وظیفه محور باشد. وظیفه اصلی طلبه هدایت جامعه است. از این‌رو در مسیر هدایت‌گری سه راهبرد اساسی باید مدنظر قرار گیرد:

الف) ارتباط قوی با اقشار مختلف مردم متأسفانه منشأ بسیاری از چالش‌های پیش روی روحانیت به دلیل فاصله‌ای است که با مردم گرفته‌اند. چه خوب است که روحانیون در بسیاری از مواقع از خودرو برای رفت و آمدهای خود استفاده نکنند. مثلاً تاکسی سوار شوند. خودشان خریدشان

را انجام دهند. این فاصله ای که با مردم ایجاد شده، موجب شده است روحانیت دغدغه های مردم را درک نکند. به همین خاطر محتوایی که به درد مردم نمی خورد را ارائه می کند. بدون تردید اگر حوزه و روحانیت نیازهای مردم را بدانند و خوراک مناسب را ارائه کنند، مردم خودشان هزینه های لازم را متقبل می شوند. به عنوان نمونه برای اداره سامانه حوزه مجازی که در گزارش های ذیل از آن یاد خواهد شد، حدود ۱۰۰ میلیون تومان هزینه لازم داشت. از آنجاکه هیچ پشتوانه دولتی و... از آن حمایت نمی کرد، به ناچار در قبال برگزاری دوره ها، مبالغی را دریافت کردند. پیش بینی آن بود که کاربران و مخاطبان ریزش کنند اما به هیچ عنوان این ریزش اتفاق نیفتاد. مخاطبان نیز در موارد متعددی حاضر شدند مبالغی بسیار بیشتر از آنچه به آن ها ابلاغ شده بود، بپردازند. این عدم ارتباط با مسائل و دغدغه های مردم باعث شده است که بسیاری از خطابه ها و گفته های حوزویان کلی گویی بوده و خلأ جامعه را برطرف نمی کند. در نتیجه حاضر نمی شوند هزینه ای در قبال فعالیت روحانیون پرداخت کنند یا اگر پرداخت می کنند از روی بی میلی است.

(ب) تولید علوم دینی از طریق اجتهاد جواهری

(ج) ساده سازی علوم تولید شده برای مردم

منظور از ساده‌سازی تغییر محتوا نیست؛ بلکه منظور آن است که محتوای تولیدشده به گونه‌ای در اختیار مخاطب قرار گیرد که بتواند از آن استفاده کند. به‌عنوان نمونه جوانی که دچار مشکلات جنسی شده است هنگامی که به عالم یا روحانی مراجعه می‌کند، پاسخ می‌شنود که روزه‌بگیرید تا قوی شوید و گناهی مرتکب نشوید. اما بدون تردید این پاسخ و بیان برای جوان امروزی کافی و قانع‌کننده نیست. باید بیان دیگری را برای او در نظر گرفت.

نکته قابل ملاحظه آن است که متأسفانه در میان سه مورد فوق، به اقدام اول و سوم پرداخته نمی‌شود.

۳- گزارش نمونه‌های موفق کار آفرینی توسط طلاب

۱-۳- فعالیت مدرس

یکی از نمونه‌های کسب‌وکار که توسط یکی از طلبه‌های موفق راه‌اندازی شده است، فعالیت مدرس در سال‌های اخیر است. در واقع استارت‌آپی است که طراحی خوبی داشته است. در قالب پلتفرم تمام نظام حوزه به‌صورت مجازی طراحی شده است. بیش از ۱۳ هزار کاربر دارد. قابلیت سه زبان زنده دنیا در آن پیش‌بینی شده است. تاکنون فعالیت‌های وسیع و اثرگذاری را رقم‌زده است. نمونه‌های بسیار زیاد دیگری نیز هستند که در عرصه‌های هنر، سبک زندگی، دفاع مقدس و... ورود کرده‌اند و خروجی‌های قابل قبولی داشته‌اند.

۲-۳- سامانه حوزه مجازی

حوزه مجازی دو دوره را در قالب بلندمدت و کوتاه‌مدت طراحی کرده است. دوره بلندمدت اختصاصی دروس حوزوی و با مخاطبان خاص برگزار می‌شود. اما دوره کوتاه‌مدت برای عموم مردم در نظر گرفته شده است.

دوره بلندمدت حدود ۲ سال طول می‌کشد که مجموع مراحل آن طی شود. باهدف کادرسازی

طراحی شده است. تاکنون ۳۵۰ فارغ‌التحصیل داشته است. محور زبانی دوره‌ها، زبان فارسی است. اما افرادی از کشورهای دیگر که زبان فارسی را درک می‌کنند نیز شرکت دارند. افق اصلی دوره بلندمدت پاسخگویی به مردم به صورت روشمند و عملیاتی است. یکی از عزیزانی که در دوره شرکت کرده بود، پس از اتمام دوره می‌فرمود که من حدود ۱۳ سال افسردگی داشتم و دارو مصرف می‌کردم. اما پس از هفته دوم و سوم حالم به صورت کامل خوب شد. حتی پزشک نیز از من تست گرفته و دیگر نیازی به مصرف دارو نداشتم. بنابراین فعالیتهای موفقیت‌آمیزی تاکنون توسط حوزه مجازی به نتیجه رسیده است.

۴- گزارش فعالیت‌های انجام‌شده در حوزه

کارآفرینی طلاب

پژوهش مفصلی پیرامون منابع ارتزاق طلاب انجام‌شده که نتیجه آن در یک مثلث سه‌ضلعی تعریف‌شده است. ضلع اول مردم، ضلع دوم حاکمیت و ضلع سوم آن توانمندسازی خانواده طلاب می‌باشد. ضلع اول شامل خمس، زکات، نماز و روزه استیجاری، وقف و... می‌شود. ضلع دوم نیز شامل برخی از فعالیت‌های مرکز خدمات و حمایت‌هایی است که دولت در قالب بیمه و... از طلاب می‌کند. در شرایط خاص کنونی هیچ‌کدام از این دو ضلع مشکلات طلاب را حل نمی‌کند. لذا حوزه سراغ ضلع سوم که توانمندسازی خانواده‌های طلاب است رفته است.

با محوریت ضلع سوم سه فعالیت جهت برنامه‌ریزی دقیق و عملیاتی انجام شد که عبارت‌اند از:

۱- مطالعه اسناد بالادستی. در این فعالیت

فرمایشات رهبر معظم انقلاب اسلامی

محور مطالعات بوده است.

۲- مطالعه مصاحبه شخصیت‌های دارای

تخصص. هر فردی که در زمینه اشتغال،

کارآفرینی و معیشت حرفی برای گرفتن

داشت دیدگاه‌های او مورد مطالعه قرار گرفت.

۳- بازدید از ۷۰۰ پروژه در اقصی نقاط کشور

خروجی این سه فعالیت به دو برنامه کلان منتهی شد.

۱- مدیریت هزینه زندگی طلبه

مدیریت زندگی یک دانش و علم است. مدیریت زندگی طلبه نباید به گونه‌ای باشد که طلبه با ۲۰۰ هزار تومان وارد فروشگاه شود و مبلغ ۴۰۰ هزار تومان خرید کند و ۲۰۰ هزار تومان بدهکار شود.

۲- ایجاد و توسعه خوداشتغالی و کارآفرینی.

در راستای ایجاد و توسعه خوداشتغالی و کارآفرینی اقدامات زیر پیگیری شد:

۱- جهت تهیه بانک اطلاعاتی برنامه‌ریزی شد. برای حدود ۱۸۰۰ نفر پرونده در مرکز خدمات تشکیل شده است. به گونه‌ای که به صورت دقیق مرکز خدمات می‌داند همسر فلانی چه توانمندی‌هایی دارد و قرار است مرکز خدمات چه کارهایی برای او انجام دهد.

۲- اقدام دیگری که پیگیری شد، شبکه‌سازی کار بود. در حال حاضر مدل درست و منسجمی از تشکل محوری وجود ندارد. مجموع مدل‌های

تشکل محور مورد مطالعه قرار گرفت و سپس یک مدل با عنوان کانون و دپارتمان طراحی شد.

۳- مسأله بسیار مهم دیگری که در حوزه خوداشتغالی و کارآفرینی از آن غفلت شده است و از جایگاه مهمی برخوردار است، مقوله انگیزه است. در میان عموم مردم کشور ایران انگیزه جدی برای کار وجود ندارد.

۴- مشاوره یکی دیگر از مسائلی است که در عرصه کارآفرینی بسیار ثمربخش است. بسیاری از کارآفرینان موجود به واسطه مشاوره‌های خوب و فعال مسیر رشد و پیشرفت را طی کرده‌اند.

۵- اقدام دیگری که به صورت جدی مدنظر قرار گرفت، آمایش سرزمینی بود. اینکه مطالعه شود که کدام کار برای کدام منطقه مناسب است؟ الحمدالله در این فعالیت ظرفیت‌های منطقه‌ای بسیار خوبی رصد شد. در حال حاضر ۱۳۷ شغل خانگی مناسب با شأن طلاب در دست پیگیری است.

۶- نکته پایانی اینکه اطلاعات پایه موجود به صورت دقیق تفکیک شده است. سه محور اصلی دارد که عبارت‌اند از: خود اشتغالان، آموزش‌گیرندگان و کارآفرینان. ظرفیت‌های موجود خانواده‌های طلاب در هر مورد کامل مورد بررسی قرار می‌گیرد و تلاش می‌شود زمینه فعالیت ایشان

فراهم گردد و موانعی همچون گرفتن مجوز و...
برایشان برطرف شود.

۵- راهکارهای ایجاد و ارتقاء فرهنگ

کارآفرینی و استارت‌آپ

برای دستیابی به نقش حوزه در اقتصاد و ارائه راهکارهای سالم برای کارآفرینی بایستی به سیره پیامبر اکرم (صلی‌الله علیه و آله و سلم) مراجعه کرد. از منظر ایشان ریشه‌ای‌ترین زیرساخت، تربیت انسان است. ابتدا در سال‌های طولانی در قالب چوپانی، غار حراء، مکه و... خودسازی نمودند. سپس مشغول به تربیت نیروی انسانی شدند. قبیله‌های متعدد و مشتت که در حال جنگ و تعصبات قبیله‌ای بودند را از طریق تربیت آرام کردند. در نتیجه این تربیت‌ها مدینه آباد شد. در واقع آغاز آبادانی با تربیت توحیدی کلید خورد. در نتیجه در مسیر رشد اقتصادی طلبه نباید او را از مسیر تربیت توحیدی دور کرد و انگیزه‌های غربی را به او آموخت و تزریق نمود.

۱- یکی از چالش‌هایی که طلاب را در عرصه کارآفرینی و استارت‌آپ تهدید می‌کند، آن است که ورود طلبه در فضای اقتصادی برای او موضوعیت پیدا کرده و او را در مسیر کسب ثروت و پول غرق نماید. بنابراین یکی از بهترین راهکارها این است که رشد روشمند و منطقی صورت پذیرد. به این بیان که صرفاً به برگزاری چند جلسه مختصر برای آموزش‌های لازم اکتفا نشود و طلبه برای ورود در

این عرصه‌های در بازه‌های طولانی مدت، آمادگی پیدا کند. در این راستا بایستی طلبه پس از اتمام سطح یک، با مفاهیم کسب و کار و... در قالب یک برنامه منسجم آشنا شود.

۲- منشأ بسیاری از فزونی‌های اقتصادی برکت است. این گونه نیست که در حاشیه خلیج فارس کفران نعمت شود، سپس آنجا کویر لوت گردد. اشتغال‌ها، ثروت‌ها و... برآمده از روابط علی و معلولی جهان هستی است. شخصی همچون شهید تهرانی مقدم در مدت کوتاه عمر خود افتخارات بزرگی در عرصه موشکی می‌آفریند. شخص دیگری مانند سردار سلیمانی خدمات بزرگی را در عرصه‌های امنیتی ارائه می‌کند. همه این‌ها ثمره حوزه‌های علمیه و مساجد است. بنابراین مسائل ایمانی و حوزه‌های علمیه نقش بسیار اثرگذاری در اقتصاد و عرصه‌های گوناگون تربیت انسان و اداره کشور دارند.

۳- راهکار دیگری که در رشد اقتصادی زندگی طلاب بسیار اثرگذار است، آموزش نحوه خرج کردن و تدبیر معیشت است.

از امام صادق(علیه‌السلام) نقل شده است که تدبیر چگونه خرج کردن، نیمی از کسب است. بنابراین باید به طلبه‌ها و خانواده‌های ایشان چگونه خرج کردن را آموخت. ظرفیت‌های

بسیاری در زندگی‌ها و منازل مردم وجود دارد که متأسفانه به‌سادگی از آن عبور می‌شود. به‌عنوان نمونه طلبه می‌تواند از ظرفیت پشت‌بام منزل خود استفاده کرده و تعدادی پرنده و بوقلمون را بر روی بام خود پرورش دهد. گوشت بسیار زیادی را می‌تواند برای خود و دیگران از این طریق تأمین نماید. از تخم آن‌ها می‌تواند جوجه‌هایی متولد کند و آن‌ها را برای فروش عرضه کند.

نمونه دیگر می‌توان به‌جای خرید پنیر، شیر موردنیاز برای تهیه پنیر را فراهم کرد و طلبه خود پنیر را درست کند. بدون تردید در هزینه‌های آن صرفه‌جویی خواهد شد. این‌گونه زندگی کردن فقط عرضه و کاربلدی می‌خواهد.

۴- یکی دیگر از راهکارهای مؤثر در رشد معیشتی طلاب صرفه‌جویی در مصارف است. باید به طلبه آموخت که وقتی شیر آب منزل شما چکه می‌کند، هر دقیقه چند قطره آب بروی زمین می‌ریزد؟ در هر سالی به چه میزان آب هدر می‌رود؟ اگر این حجم آب در تعداد بسیاری از طلاب ضرب شود، مجموع حجم هدر رفت آب چقدر خواهد شد؟ به همین شکل مصارف غیرضروری برق، گاز و... را می‌توان حساب کرد. نمونه دیگر اینکه طلبه می‌تواند به‌جای اینکه سبزی پاک‌شده تهیه کند،

سبزی را خودش پاک کرده و آماده کند. و بسیاری از نمونه‌های دیگر مانند درست کردن دوغ و... که طلاب می‌توانند در هزینه‌های مصرفی خود صرفه‌جویی نمایند. بدون تردید این ادبیات در اقتصاد سرمایه‌داری مشاهده نمی‌شود.

۵- مهارت‌آموزی جهت چگونگی کسب درآمد و ایجاد ثروت یکی دیگر از راهکارهای مفید جهت رشد اقتصادی طلاب است. در دنیا تجربیات بسیاری جهت کارآفرینی و کسب درآمد وجود دارد. فیلم‌های بسیاری هستند که مسیرهای درخشانی را به مخاطب معرفی می‌کنند که بتواند از آن طریق درآمد خوبی را برای خود ایجاد کند.

۶- یکی از مسائلی که طلاب باید به‌صورت جدی بدان مراجعه نمایند، الگوی سبک زندگی اسلامی است. در دین اسلام است که اگر دست دیگران را بگیری خداوند از شما گره‌گشایی می‌کند. واقعاً به این باور داشته باشند. به خاطر خدا حرکت کند مشکلات اطرافیان و خویشان خود را حل نماید. آن فردی را که داراست به فردی که ندار است متصل نماید و از طریق او گره دیگری را باز کند. بدون تردید خداوند گره زندگی خود او را نیز باز خواهد کرد. بر اساس روایات صدقه برکت می‌آفریند. یا بر اساس مبانی قرآنی زکات رشد و نمو ایجاد می‌کند. چگونه شده است که برخی از

طلبه‌ها در مسیر زندگی خود این آیات و روایات را
به فراموشی سپرده‌اند؟! آیا غیر از این است که تعهد
الهی غیرقابل خدشه است؟

۶- خاطرات موفق روحانیون و علماء در

ایجاد کارآفرینی

داشتن انگیزه یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها جهت ورود در عرصه کارآفرینی است. یکی از راهکارهای مؤثر در ایجاد انگیزه و کسب تجربه در عرصه خوداشتغالی و کارآفرینی مطالعه سیره گذشتگان و نیز روحانیونی است که در عصر کنونی در این زمینه فعال بوده‌اند. در سطور ذیل به برخی از مواردی که در سال‌های اخیر و نیز سیره بزرگان حوزوی اتفاق افتاده است، اشاره می‌شود:

۱- فرزند یکی از مجتهدین پزشک شده بود. پدرش به او فرموده بود که حق نداری از طلاب هزینه‌ای دریافت کنی.

۲- بزرگ‌ترین پروفیسور کبد در خاورمیانه، پروفیسور علویان است. ایشان روحانی زاده است. خدمات جراحی کبد را برای طلاب بدون هزینه انجام می‌دهد.

۳- طلبه‌ای که به لحاظ وضع مالی شرایط مناسبی نداشت. محتاج مبلغی چون ۵۰ هزار تومان بود. روزی با تلنگر یکی از اساتید خود مؤسسه‌ای جهت کمک به فقراء راه‌اندازی می‌کند. در حال حاضر همان طلبه گاهی سالانه مبلغ یک میلیارد از طلاب جمع‌آوری می‌کند و برای کمک به طلبه‌ها صرف می‌کند. ایشان به جهت خدماتی که

ارائه می‌کند هر ماه مبلغ یک میلیون تومان را برای خود برمی‌دارد و علاوه بر اینکه مشکل خود را حل می‌کند به مشکلات صدها طلبه دیگر نیز رسیدگی می‌کند.

۴- فرزند یکی از طلاب به علت بیماری قلبی فوت کرد. بچه دوم او نیز بیماری قلبی دارد. از آنجاکه برای عمل نیاز به هزینه‌های سنگین دارد، طلبگی را رها کرد و سراغ فعالیت‌های اقتصادی رفت. نکته قابل ملاحظه در سیره ایشان این است که در علم فلسفه و عرفان به قدری پیشرفت کرده است که برخی از اساتید می‌گفتند ما در قبال ایشان کم می‌آوریم. پرونده طلبگی ندارد. اما به صورت مرتب هر روز ساعت ۶-۸ را به فعالیت‌های علمی می‌پردازد.

۵- در گذشته مرسوم بوده است که علماء به خانواده‌های خود مسائل شرعی را می‌آموختند. خانم یکی از طلاب به قدری در مسائل شرعی و دینی مسلط شده است که بسیاری از مجالس زنانه قم را ایشان متقبل می‌شود. به گونه‌ای که شوهرش می‌گوید اگر از صبح تا شب در منزل بنشینم و کار نکنم، زندگی‌مان به صورت کامل از طریق درآمد همسرم تأمین است.

۶- یکی از سنت‌هایی که برخی از بزرگان حوزه بدان پایبند بودند ارتباط با بازاریان بود. یکی از این

شخصیت‌ها مرحوم آخوند همدانی بود. ایشان می‌فرمود بسیاری از یاران امام صادق (علیه‌السلام) بازاری بودند. به همین خاطر به بازاری‌ها می‌فرمود که صبح‌ها یک ساعت در جلسه درس شرکت کنید و سپس مغازه‌های خود را باز کنید و فعالیت اقتصادی خودتان را شروع نمایید. نتیجه این ارتباطات حل مشکلات مردم بود. به‌عنوان نمونه اگر فردی می‌خواست ازدواج کند، ایشان سر کلاس درس اعلام می‌کرد. بازاری‌ها یکی یخچال برای ایشان تهیه می‌کرد، دیگری فرش و

